

Vedec, profesor Trenin: Len strach z jadrových zbraní nás ochráni pred svetovou vojnou

- editor007 | 12. června 2024

SVĚT: Atómová bomba už 80 rokov zabraňuje opakovaniu hrôz zo 40. rokov 20. storočia - Rusko ju musí opäť využiť, aby zastavilo americkú agresiu, tvrdí vo svojom článku vedúci výskumný pracovník a profesor na Vysokej škole ekonomickej v Moskve Dmitrij Trenin.

Jadrové odstrašovanie nie je mýtus. Počas studenej vojny udržiavalo svet v bezpečí. Odstrašovanie je psychologický koncept. Musíte presvedčiť protivníka, ktorý je vyzbrojený jadrovými zbraňami, že útokom na vás nedosiahne svoje ciele a že ak začne vojnu, jeho vlastné vyhladenie je zaručené. Vzájomné jadrové odstrašovanie medzi ZSSR a USA počas ich konfrontácie bolo posilnené realitou vzájomne zaručeného zničenia v prípade masívnej výmeny jadrových úderov. Mimochodom označenie Zaručené vzájomné zničenie, resp. Mutual assured destruction (MAD) je veľmi výstižné.

Existuje niekoľko dôvodov na "mytologizáciu" jadrového odstrašovania. Od konca studenej vojny sa rozšírilo presvedčenie, že všetky mysliteľné dôvody na jadrovú vojnu zmizli. Nastala nová éra globalizácie s dôrazom na ekonomickú spoluprácu. Prvýkrát v histórii sa v celosvetovom meradle presadila hegemonia jedinej mocnosti, USA. V arzenáloch veľmocí zostávajú jadrové zbrane - hoci ich je menej ako na vrchole konfrontácie - ale strach z ich použitia sa vytratil. Nebezpečnejšie je, že do popredia sa dostala nová generácia politikov, ktorí nie sú zaťažení ani spomienkami na desaťročia konfrontácie, ani pocitom zodpovednosti.

Americká viera vo vlastnú výnimočnosť a európsky "strategický parazitizmus" bez pudu sebazáchovy sú nebezpečnou kombináciou. V takomto prostredí sa zrodila myšlienka spôsobiť strategickú porážku jadrovej veľmoci, akou je Rusko - v zástupnej konvenčnej vojne na Ukrajine. Ruský atómový potenciál sa ignoruje. Paralely, ktoré sa Moskva snažila vyvolať s kubánskou krízou v roku 1962, keď Washington zvažoval možnosť jadrovej vojny so ZSSR v reakcii na rozmiestnenie sovietskych rakiet v susedstve Spojených štátov, Američania odmietli ako prehnané.

V reakcii na to bola Moskva nútená aktivovať faktor odstrašenia. Na základe dohody s Minskom boli v Bielorusku rozmiestnené ruské jadrové zbrane. Ruské nestrategické jadrové sily nedávno začali cvičenia. Napriek tomu západné krajiny naďalej pokračujú v eskalácii ukrajinského konfliktu, ktorý by v prípade, že sa nebude kontrolovať, mohol viesť k frontálnemu vojenskému konfliktu medzi NATO a Ruskom a k jadrovej vojne. Tomuto scenáru možno zabrániť ďalším posilnením odstrašovania - presnejšie "jadrovým vytriezvením" našich protivníkov. Musia si uvedomiť, že nie je možné vyhrať konvenčnú vojnu, ktorá by sa týkala životných záujmov mocnosti vyzbrojenej bombou, a že každý pokus o to povedie k ich vlastnému zničeniu. To je klasické jadrové odstrašovanie.

Samotné slovo "odstrašenie" má obranný význam, ale teoreticky sa táto stratégia môže používať aj v "útočnom" zmysle. K tomu môže dôjsť vtedy, keď sa jednej strane podarí zasadiť prvý odzbrojujúci úder nepriateľovi a so svojimi zvyšnými silami hrozí oslabenému protivníkovi úplným zničením, ak úder opätuje. V tomto prípade je vhodnejšia angloamerická verzia odstrašovania, ktorá doslova znamená "zastrašovať". Francúzi, mimochodom, vo svojej koncepcii používajú termín "odrádzanie".

Vplyv nejadrových zbraní na politiku jadrového odstrašovania

Nejadrové zbrane určite ovplyvňujú politiku jadrového odstrašovania. To je fakt.

USA si na dosiahnutie svojich cieľov vybudovali obrovský arzenál nejadrových metód. Nielenže nezrušili svoje vojenské aliancie, ale ich rozšírili a vytvorili nové siete. V súčasných podmienkach Washington od týchto spojencov požaduje čoraz viac reálnych záväzkov - v mene zachovania globálneho systému pod vedením USA. Päťdesiat štátov sa zúčastňuje na stretnutiach s cieľom organizovať vojenskú pomoc Kyjevu vo formáte "Ramstein". Výsledkom je myšlienka, že je možné poraziť jadrovú mocnosť, ale pod podmienkou, že si to nevyžaduje použitie jadrových zbraní.

Jediné, čo zostáva, je presvedčiť jadrovú mocnosť, aby za žiadnych okolností nepoužila jadrové zbrane a nechala sa poraziť - v mene záchrany celého ľudstva a tak ďalej. Ide o mimoriadne nebezpečnú ilúziu, ktorú možno a treba rozptýliť aktívnou stratégiou jadrového odstrašovania vrátane zníženia prahu pre použitie jadrových zbraní, ktorý je v súčasnosti príliš vysoký. Kľúčovou podmienkou použitia by nemalo byť "ohrozenie existencie štátu", ale "ohrozenie životných záujmov krajiny"!

Začala sa nová etapa vo vzťahoch medzi jadrovými mocnosťami
Môžeme povedať, že sa začala nová etapa vo vzťahoch medzi svetovými jadrovými mocnosťami. Mnohí z nás sú psychologicky stále niekde v 70. a 80. rokoch minulého storočia. Je to určitá komfortná zóna. Vtedy boli vzťahy medzi ZSSR a USA založené na strategickej a politickej parite oboch supervelmocí. Vo vojensko-strategickej oblasti bol Washington nútený rokovať s Moskvou na rovnakej úrovni.

Po roku 1991 táto parita zanikla. Pre USA je Rusko od 90. rokov 20. storočia upadajúcou mocnosťou; hádže sa, stále pripomína svoju niekdajšiu veľkosť, vracia sa späť, niekedy je dokonca nebezpečné - ale je na zostupnej špirále. Ťažká úvodná fáza ukrajinského konfliktu dala Američanom nádej, že polia tejto krajiny budú hrobom ruskej supervelmoci. Odvtedy trochu vytriezveli, ale o rovnocennom postavení Moskvy a Washingtonu pre nich nemôže byť ani reči.

To je hlavný rozdiel medzi súčasným stavom vzťahov a "zlatým" obdobím studenej vojny - 60. a začiatkom 80. rokov. A Rusko ešte musí Američanom dokázať, že sa mýlia.

Ako sa hovorí, vždy je ťažké čokoľvek predpovedať, najmä budúcnosť. Dnes však musíme predpokladať, že nás čaká dlhé obdobie konfrontácie so Západom na čele s USA, ktoré potrvá približne jednu generáciu. Budúcnosť našej krajiny, jej postavenie a úloha vo svete a do značnej miery aj stav globálneho systému ako celku budú závisieť od výsledku tejto konfrontácie, ktorej hlavný front sa nenachádza na Ukrajine, ale vo vnútri Ruska: v ekonomike, v sociálnej oblasti, vo vede a technike, v kultúre a umení.

Vnútorne, pretože nepriateľ si uvedomuje nemožnosť poraziť Moskvu na bojisku, ale pamätá si, že ruský štát sa už viackrát zrútil v dôsledku vnútorných nepokojov. Môže to byť, podobne ako v roku 1917, dôsledok neúspešnej vojny. Preto vsadili na zdĺhavý konflikt, v ktorom vedia, že majú viac zdrojov.

Jadrová polycentrickosť odráža rastúcu multipolaritu sveta
Počas studenej vojny existovalo päť jadrových mocností, ale vtedy boli jedinými skutočnými pólmi USA a ZSSR plus Čína so svojim vtedy malým jadrovým arzenálom. Teraz Peking smeruje k (prínavnejšom) parite s Amerikou a Ruskom, zatiaľ čo India, Pakistan, Severná Kórea a Izrael zostávajú nezávislými hráčmi (na rozdiel od členov NATO - Británie a Francúzska).

Klasický pojem strategickej stability z čias studenej vojny, t. j. absencia motivácie strán k preventívnemu jadrovému úderu, je pri charakterizovaní vzťahov medzi velmocami v súčasnosti nielen nevhodný, ale niekedy aj nepoužiteľný.

Pozrite sa na Ukrajinu: Washington zvyšuje dodávky zbraní Kyjevu, podporuje a zabezpečuje jeho provokatívne útoky na strategickú infraštruktúru Ruska (stanice včasného varovania, strategické letiská) a zároveň navrhuje Moskve obnoviť dialóg o strategickej stabilite!

Vo vznikajúcom svetovom poriadku bude musieť strategická stabilita znamenať absenciu dôvodov na vojenský konflikt (aj nepriamy) medzi jadrovými mocnosťami. To zasa bude možné, ak budú mocnosti rešpektovať záujmy druhej strany a budú pripravené riešiť problémy na základe rovnosti a nedeliteľnosti bezpečnosti.

Zabezpečenie strategickej stability medzi všetkými deviatimi mocnosťami si bude vyžadovať obrovské úsilie a vytvorenie zásadne nového modelu svetového poriadku, ale je to (strategická stabilita v širokom, t. j. reálnom zmysle slova) celkom reálne medzi dvojicami štátov (Rusko - Čína, USA - India atď.). Pre Rusko zostávajú problematické len tri z ostatných ôsmich jadrových mocností - USA, Veľká Británia a Francúzsko.

Kontrola zbrojenia je mŕtva a nebude oživená!

Pokiaľ ide o kontrolu zbrojenia v klasickej podobe sovietsko-rusko-amerických dohôd alebo multilaterálnych dohôd v Európe (Zmluva o konvenčných ozbrojených silách), je mŕtva a nebude oživená. Američania začali tento systém rušiť už pred dvadsiatimi rokmi. Najprv odstúpili od Zmluvy o protiraketovej obrane, potom od Zmluvy o likvidácii rakiet stredného a kratšieho doletu a od Zmluvy o otvorenom nebi. Odmietli implementovať prispôbenú Zmluvu o ozbrojených silách a vyzbrojovaní v Európe. V oblasti strategických jadrových zbraní zostáva jedna zmluva, START-3, ale jej platnosť sa končí v roku 2026 a Moskva uprostred konfliktu na Ukrajine zastavila inšpekcie podľa tejto zmluvy.

V budúcnosti budeme potrebovať nielen nové zmluvy, ale aj nový základ pre rokovania a dohody. Bude potrebné spoločne vypracovať nové koncepcie, stanoviť nové ciele a úlohy a dohodnúť sa na formách a metódach ich vykonávania. Veľká Eurázia" - konvenčne známa ako Šanghajska organizácia spolupráce (ŠOS) - by sa mohla stať platformou na vytvorenie nového modelu medzinárodnej bezpečnosti v rozsahu obrovského kontinentu (alebo aspoň jeho väčšiny). ŠOS zahŕňa štyri jadrové mocnosti: Rusko, Čína, India a Pakistan. Ďalší člen ŠOS, Irán, má pokročilý jadrový program. Členovia ŠOS Rusko a Čína majú úzke bezpečnostné vzťahy so Severnou Kóreou. Je tu obrovský priestor na prácu, nové nápady a originálne riešenia.

Pokračovanie rokovaní o znížení počtu jadrových zbraní medzi Ruskom a USA v nedohľadne Rokovania o jadrovom odzbrojení sú možné a môžu dokonca priniesť výsledky: v roku 2017 bola prijatá zmluva o zákaze jadrových zbraní. Je však potrebné mať na pamäti jednu vec. Medzi signatármi nie je ani jedna jadrová mocnosť. Navyše USA, Spojené kráľovstvo, Francúzsko a Rusko už vyhlásili, že zmluvu nikdy nepodpíšu, pretože nezodpovedá ich národným záujmom.

Pokiaľ ide o otázku znižovania jadrových zbraní, dlhodobá konfrontácia medzi Moskvou a Washingtonom vylučuje akékoľvek pokračovanie tejto praxe. Čína zasa zamýšľa svoj jadrový arzenál skôr budovať ako znižovať, pravdepodobne s cieľom dosiahnuť v dlhodobom horizonte paritu s USA a Ruskom. Američania, ktorí oficiálne označili Rusko a Čínu za hlavné hrozby pre svoju bezpečnosť, zvažujú, ako vyvážiť kombinovaný jadrový potenciál Moskvy a Pekingu. Takže tu nie je žiadna nádej.

Hlavným problémom však nie je množstvo jadrových zbraní, či dokonca ich prítomnosť ako taká, ale kvalita vzťahov medzi štátmi. Svetový poriadok prežíva akútnu systémovú krízu. V minulosti takéto krízy nevyhnutne viedli k vojnám. Teraz jadrové odstrašovanie funguje, aj keď s určitými problémami. Na to, aby sa zabránilo svetovej vojne, je potrebné posilniť odstrašovanie aktivizovaním jadrového faktora v zahraničnej politike, obnovením strachu a vybudovaním rebríčka eskalácie.

Nemáma však záujem chodiť k okraju priepasti a potom do nej spadnúť, ale zabrániť katastrofickému vývoju udalostí. Jadrové zbrane už raz svet zachránili – tým, že hrozili jeho zničením. Táto misia pokračuje.

Dmitrij Vitaljevič Trenin – Vedúci výskumný pracovník a profesor na Vysokej škole ekonomickej v Moskve. Je členom Rady pre zahraničnú a obrannú politiku Ruska. Bol riaditeľom ruského think-tanku, ktorý sa zameriava na domácu a zahraničnú politiku. Bývalý plukovník ruskej vojenskej rozvedky Trenin slúžil 21 rokov v sovietskej armáde a ruských pozemných silách, kým v roku 1994 nastúpil do Carnegie.

ZDROJ: interfax.ru / rt.com / InfoVojna